

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

© Revak Kitabevi, 2013
Tüm hakları Revak Kitabevi'ne aittir.

Revak Kitabevi: 20
Kâdirîlik Serisi: 3

Vahdet-i Vücûd ve Mevcûd

Muhammed Salih Yeşil

Yayına Hazırlayan
Dursun Gümüşođlu & Sevinç Tosuner

ISBN: 978-605-63329-9-9
Sertifika No: 23108
1. Baskı: Aralık, 2013
Kapak Tasarımı: Togay Kazım Ataç
Sayfa Düzeni: Revak Kitabevi

Baskı & Cilt: Step Ajans Matbaacılık Ltd. Şti.
Göztepe Mah. Bosna Cd. No:11
Mahmutbey-Bağcılar, İstanbul
Tel: 0212 446 88 46 E-mail: stepajans@stepajans.com
Matbaa Sertifika No: 12266

Besmele: "*Bismillâhirrahmânirrahîm*"
Seri Levhası: "*Yâ Hazret-i Pîr Seyyid Sultân Abdülkâdir Geylânî*
kuddise sirruhu'l-âlî"

<http://www.revakkitabevi.com>
Adres: Aziz Mahmut Hüdayi Mahallesi
Tepsi Fırın Sokak, Şifa Apt. 12/3
Üsküdar, İstanbul
Tel: 0216 342 47 97 Fax: 0216 342 95 92
E-mail: info@revakkitabevi.com

Vahdet-i Vücûd ve Mevcûd

Muhammed Salih Yeşil

Yayına Hazırlayan

Dursun Gümüőođlu & Sevinç Tosuner

Revak Kitabevi
İstanbul, 2013

İçindekiler

Takdim.....	i
A.Sadeleştirilmiş Metin.....	1
I. Giriş.....	4
II. Tevhîd Mertebeleri.....	10
III. Tevhîd İlmi.....	12
IV. Vücûd Meselesi.....	24
Nasihatnâme-i Hakkı.....	36
Dehâletnâme.....	39
Mevlidü'n-Nebî.....	41
Meded Yâ Rasûlallah.....	48
Hayatıma âit bir safha.....	49
İnsan ve Vazifesi.....	52
B.Orijinal Metin(Transkripsiyon).....	55
Ek: Orijinal Metnin İlk Sayfaları (Fotoğraf).....	99

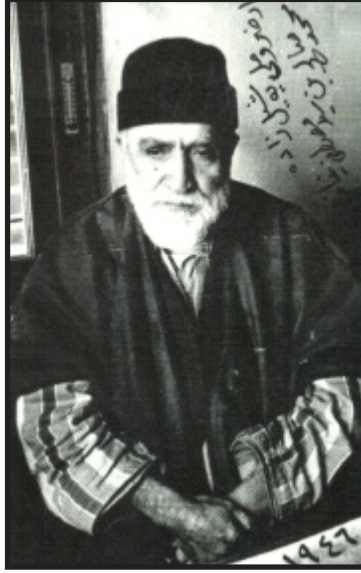
Takdim

İslâm tarihi boyunca en çok tartışılan konulardan biri, hiç şüphesiz *Vahdet-i Vücûd ve Vahdet-i Mevcûd* inancıdır. Ne yazık ki bu meseleleri anlamayı ve anlatmayı kolaylaştıran pek çok kavram günümüzde kullanılmadığından, bugün anlamak ve anlatmak daha da zorlaşmıştır. Kişinin bilgi, görgü, tecrübe ve irfanına işâret eden avâm ve havâs kavramları gibi anlam değişimine uğrayan ve olumsuz anlamlar yüklenen kelimeler, konuları ele almamızın da önünü kesmektedir. Oysa insanın idrak seviyesine bağlı olarak yapılan ayrımları, Cenâb-ı Peygamber'in talimlerinde de görmekteyiz. Peygamber Efendimizin, kendisine soru soran kimsenin idrak seviyesine göre cevap verdiği ne dâir pek çok örnek vardır. Bundan da anlaşılıyor ki, temel haklar ve özgürlükler noktasında her insan eşitken, bilgi ve irfan bakımından herkes ayrı bir dereceye sahiptir. Varlık hakkındaki açıklamalar/tarifler, tarih boyunca bu dereceler gözetilerek yapılmıştır. *Vahdet-i Vücûd* veya *Vahdet-i Mevcûd* nazariyesi üzerinden varlığı tarif etmek, havâsa mahsus olduğu gibi, bunu anlamak için de, dinî, felsefî, irfanî bir altyapı şarttır. Salih Efendî'nin kitabında geçen "zevkî" ifadesi, bu konuda bir anahtar kelime gibidir. Bilginin yanı sıra, kişinin manevî bir zevk sahibi olması da, *vahdet-i vücûd* ve *vahdet-i mevcûd* meselelerini doğru anlamak için olmazsa olmaz görünmektedir.

Salih Yeşil Efendi'nin hacmi küçük fakat gayet hassas konulara değinmesi itibarıyla derinlik arz eden kitabının, konu ile alâkalı diğer kitaplardan farkı, *vahdet-i vücûd/mevcûd*'un tarifi yapılırken, hem bu hakikati savunan zevâtın sözlerinden misaller vermiş olması, hem de avâm ve havâs arasında derin bir uçuruma sebep olan meseleleri her iki tarafın da anlayabileceği bir şekilde izah etmeye çalışmasıdır. Konunun sistemli bir şekilde anlatılmış olması, avâmın hassas olduğu noktaların tamamen reddedilmesi yerine, izahlar getirilmeye çalışılarak orta bir yol bulma gayreti de, kitabı benzerlerinden ayıran diğer bir özelliktir.

Müellifin ilmî, irfanî ve zevkî olarak hâkim olduğu konuyu samimi bir üslûp ile anlatışı, kitabı akademik endişelerle yazılmış bir metin olmaktan kurtarıp, akla ve kalbe hitap eden bir hâle büründürmektedir. *Vahdet-i Vücûd* ve *Vahdet-i Mevcûd* itikadına bağlı ve yolun serdengeçtileri diyebileceğimiz Hallâc-ı Mansûr, Nesimî, İsmail Maşukî gibi kâmil zâtlar, havâs hatta havâsın da ötesinde *ehassul-havâs*'a hitap etmişlerdir. Salih Yeşil Efendi ise, bu zevâtın meşreplerini gayet iyi özümseyerek, her seviyeden insanı bu hakikate âşına kılmanın yollarını aramış görünmektedir.

Mutasavvıf, tarihçi, öğretmen ve siyasetçi kimliğiyle tanınan Yeşilzâde Mehmed Salih Efendi, 1874 Yılında Erzurum'da doğmuştur. Medine'den Erzurum'un İspir kazasına göç eden ve soyu Hazret-i Hüseyin'e ulaşan Pîr Hızrîler'dendir. Babası Seyyid Mustafa Niyazî Efendi, annesi Hacer Hanım'dır. Salih Efendi, ilk eğitimini babasından aldıktan sonra, Erzurum Mülkiye Rüşdiyesi'ni tamamlar. 1890'da Kur'an hâfızı olur, 1905'te Şeyh Abdulfafur Mesrur Efendi'den *sülûs*, *nesih* ve *talik* yazılarından icazet alır. Şeyhül-ulemâ Hacı Süleyman Efendi'den

Muhammed Salih Yeşil Efendi
(1874-1954)

A. Sadeleştirilmiş Metin

Vücûd cûd-i² ilâhî, hayât bahş-ı kerîm
Nefes atıyye-i³ rahmet, kelâm fazl-ı kadîm
Beden binâ-yı Hudâ,⁴ rûh nefha-i tekrîm⁵
Kuvâ⁶ vedî'a-i⁷ kudret, havâss⁸ sun'-i hakîm⁹
Bu kâr-hâned¹⁰ bilsem neyim benim nem var

Bu kâr-hâned bir başka kâr vârim yok
Ne varsa cümle anındır bir özge vârim yok
Cihâna gelmede gitmede ihtiyârım¹¹ yok
Benim benim diyecek elde medârim¹² yok
Bu kâr-hâned bilsem neyim benim nem var

² Cûd: Cömertlik, lûtufluk ve ihsanda bulunma.

³ Atıyye: Hediye, lûtufluk ve ihsan.

⁴ Hudâ: Tanrı.

⁵ Tekrîm: Saygı gösterme.

⁶ Kuvâ: Kuvvet.

⁷ Vedî'a: Emanet.

⁸ Havâss: Duygular.

⁹ Hakîm: Hikmet sahibi.

¹⁰ Kâr-hâne: İş yeri.

¹¹ İhtiyâr: İstek, arzu.

¹² Medâr: Sebep.

*Ademden¹³ itdi beni kudreti ber-âverde¹⁴
Gıdâmı eyledi âmâde¹⁵ rahm-i mâderde¹⁶
Nevâl-i¹⁷ zâhir ü bâtımla itdi perverde¹⁸
Benimle çekdi zuhûr cemâline perde
Bu kâr-hânede bilsem neyim benim nem var¹⁹*

Lâ mevcûde illâllâh

*Ârif olan her şeyi Hakk'dan bilir
Âlem-i takyîdîde²⁰ mutlak bilir*

*Vahdet ilinden bizi âgâh iden
Ârif ve kâmilleri de hak bilir²¹*

Başarım ancak Allah'tandır

¹³ *Adem*: Yokluk.

¹⁴ *Ber-âverde*: Seçilmiş, getirilmiş.

¹⁵ *Âmâde*: Hazırlanmış, hazır.

¹⁶ *Mâder*: Anne.

¹⁷ *Nevâl*: Kismet, nasip.

¹⁸ *Perverde*: Terbiye görmüş, yetiştirilmiş, beslenmiş.

¹⁹ *Cenâb-ı İbrâhîm Hakkı*.

²⁰ *Âlem-i takyîd*: Kayıt ve şarta bağlanmış âlem, dünya.

²¹ M. S. (Muhammed Salih Efendi)

*Cândan geçen cânân olur
Katre iken deryâ olur*

*Varını Hakk'a tapşırın
Bende iken sultân olur²²*

Millet Kütüphanesi'ne (Fatih) bağışlanmıştır.
Yazarı: Erzurumlu Yeşilzâde Muallim Muhammed Salih
1339 (1920/21)

²² M. S. (Muhammed Salih Efendi)

TEVHÎD: Vahdet-i Vücûd ve Mevcûd²³

Dostum, zerreler âyîne-i dîdârındır²⁴

Nefsini bilmiş o ârif ki haberdârındır

Her gönül, hâli kadar âlemi seyrân eyler

Ehl-i vahdetde safâ, zümre-i kesretde gurûr²⁵

I. Giriş:

Bismillâhirrahmânirrahîm

Büyük pîrlerin ve mutasavvıfların nazarında *tevhîd* demek, Cenâb-ı Hakk'ı kalben bir bilmek ve lisânen birliğini ikrâr edip îman dâiresine girmektir. *Vahdet-i vücûd/ vahdet-i mevcûd* ise, vücûdun birliğini, ondan gayrı bir vücûdun ve varlığın olmadığını ilmî olarak, görerek ve manevî zevk ile ezeli ve ebedî olarak zâtıyla her zaman var olanın, sıfatlarıyla her şeyi kapsayanın, filleriyle ortaya çıkanın, eserleriyle gözlemlenenin ve isimleriyle bilinenin, ancak Cenâb-ı Hakk olduğunu kabûl ve tasdik etmektir.

²³ *Vahdet-i vücûd*: Yaratılmışın Yaratân'da eridiğini, yok olduğunu görmektedir ki bu, zevkî bir meseledir. *Vahdet-i mevcûd* ise, Yaratân'ı yaratılmışta görebilmektir.

²⁴ *Âyîne-i dîdâr*: Yüzü gösteren ayna.

²⁵ İ. Hakkı.

Tevhîd ilmi, siddîkların, kâmillerin ilmidir. Rasûl-i Âzam ve Nebiyy-i Muhterem *sallâllahu aleyhi ve sellem* efendimizin nübüvvetinin ortaya çıkışından sonra, kelime-i tevhîdi okumayanlar, müşrik ve sonsuza kadar ateşe mahkûm olacaklar, tevhîd hâlini kazanmak istemeyenler de gaflette kalacaklardır. Bu âlemde, tevhîdin sûretinin, "*Lâ ilâhe illâllah Muhammedün Rasûlullah: Allah'tan başka ilâh yoktur. Muhammed onun elçisidir.*" hakikatinin ise, "*Lâ mevcûde illâllah ve lâ fâile illâllah: Allah'tan başka mevcut ve fâil yoktur.*" olduğu, güneş gibi âşikârdır.

Ey insan, dünyada vahdetten daha açık ve vahdetten daha gizli bir şey yoktur. Bunu ancak îmanda kemâle eren, ilimde derinliğe ulaşanlar idrak edebilir. Nitekim Habîb-i Ekrem efendimiz, "Bazı ilimler gizli bir sûret gibidir. Bu ilimleri, ârif-i billâh olanlar bilirler ve onların söylediklerini de ancak Allah'tan gâfil olan kimseler inkâr ederler." buyurmuştur. Ey mü'min, tevhîdin sırrı, kendi vücûdunun varlığı zannından kurtulmandır. "*Lâ ilâhe illâllah.*" demek, bu zandan kurtulmak içindir. Çünkü Hakk'tan gayrı mâbud, maksûd ve mevcut yoktur.

Cenâb-ı Hakk, kullarını ikaz, varlığını izhâr ve ilân için Kur'ân-ı Mübîn'de şöyle buyurmuştur: "*Evvel, âhir, zâhir ve bâtın ve her şeyi bilen, Allah'tır.*"²⁶ "*Yaratma ve emr Allah'ın değil mi?*"²⁷ Âgâh olunuz ki, dünya ve âhiret Allah'ındır. "*Muhakkak bütün kuvvet ve varlık Allah'ındır.*"²⁸ "*Allah, göklerin ve yerin nûrudur.*"²⁹ "*Doğu ve batı Allah'ındır. Her nereye dönerseniz dönün, kible Allah'ın zâtıdır.*"³⁰ "*Allah*

²⁶ Hadîd Sûresi, 3. âyet.

²⁷ A'râf Sûresi, 54. âyet.

²⁸ Bakara Sûresi, 165. âyet.

²⁹ Nur Sûresi, 35. âyet.

³⁰ Bakara Sûresi, 115. âyet.

Hayatıma âit bir safha

Gençtim, maalesef okuyamadığım hâlde okumayı sever, derviş sohbetlerinden hoşlanırdım. Bununla beraber rûhumda, yaratılışında şaşılacak bir kararsızlık hüküm sürmekteydi. Bazen dağ bayır dolaşmayı, çok zamanlar da inzivayı, sükûneti, düşünmeyi arzularım. Güzel şeylere, mûsikîye, nağmeye âit şeyler âdetâ canıma can katar-dı. Şehvetle ilgili fiillerden ve meclislerden uzaktım. Fakir-lerle görüşmeyi, gururlu ve kibirli kişilere tercih ederdim. Benden yardım isteyenlere yardım edecek gücüm yoksa, o günlerde cehennem azâbı kadar sıkıntı çekerdim. Okuyup ulemâ sınıfına karışamadığım gibi, manevî hâl, maddî servet sahibi olmak da nasip olmadı. Çok şeylere teşebbüs ettimse de şansım, kaderim yardımcı olmadı.

Erzurum'un soğuk günlerinden birinde, bir medrese odasında yalnız otururken birdenbire sağ elimi beyaz gümüş renginde ism-i celâl yazısı imiş gibi görünce, şaşır-dım. Hâlbuki ben bu gibi bir şeyi düşünmüyordum. Acayıpleştim, yerimden hopladım. Bu hâl bir an içinde gelip geçiverdi. Bu ne idi? Neden oldu? Birçok düşünce-den sonra nihayet o günlerde herkesin hürmet ettiği yetmişlik bir zâtın yanına vardım, elini öptüm, fakat aklıma ve zekâma mağrûr idim. Bu muhterem, "Evlâdım! Sakın kurulma, varlık satma, şunu gördüm, şöyle olacağım zamanında bulunma, sen yoksun, Hakk vardır. Sen Hakk'ta bir mânâsın. Bütün varlık, bütün tecellîler Hakk'ındır. O sahte büyüklüklerin bir kısmı fesat dolu düşüncelerinden, bir kısmı da insanı rezil eden isyanındandır. Biz sahte varlıklara dargın, yokluğa baygınız. Şimdi meşgulüm, git sonra gelirsin." dedi ve beni kapı dışarı etti.

B. Orijinal Metin (Transkripsiyon)

*Cândan geçen cânân olur
Katre iken deryâ olur*

*Vârını Hakk'a tapşıran
Bende iken sultân olur (M.S.)*

Millet Kitâbhânesi'nde mevkûfdur.

Muharriri:

Erzurumlu Yeşilzâde Muallim Muhammed Sâlih
1339

TEVHÎD: Vahdet-i Vücûd ve Mevcûd¹⁷³

*Dostum, zerreler âyîne-i dîdârındır
Nefsini bilmiş o ârif ki haberdârındır*

*Her gönül hâli kadar âlemi seyrân eyler
Ehl-i vahdetde safâ zümre-i kesretde gurûr
[İ. Hakkı]*

Bismillâhirrahmânirrahîm

Pîrân-ı izâm ve mutasavvîfîn-i kirâm hazerâti indinde *tevhid* demek, Cenâb-ı Hakk'ı kalben bir bilmek ve lisânen birliğini ikrâr idüp dâire-i îmâna dâhil olmaktır. *Vahdet-i vücûd/vahdet-i mevcûd* ise, vücûdun birliği ve mukâbilinde andan gayrı bir vücûdun ve bir varlığın olmadığını ilmen, aynen, zevken idrâk etmek ve ezelen ebeden zâtıyla kâim, sıfâtıyla muhît, ef'âliyle zâhir, âsârıyla meşhûd, esmâsıyla ma'lûm olan ancak Hakk Te'âlâ hazretleri olduğunu kabûl ve tasdîk eylemektir.

¹⁷³ *Vahdet-i vücûd*: Mahlûku Hâlık'da mahv ve muzmahil görmektir ki bu, zevk iledir. *Vahdet-i mevcûd* ise, Hâlık'ı mahlûkda müşâhid olmaktır.

تَوْحِيدُ :

وَحْدَةُ وُجُودٍ وَمَوْجُودٍ [۱]

دوستوم؛ ذرّه لر آینه دیدا ر کدیر هر کتول حالی قد عالمی سیران ایله	تفسیری بیلمش و عارفکه خبر و ار کدیر آهل و مدته صفا زمره کتوته عور ۱. حق
--	---

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیران عظام و متصوفین کرام حضراتی عند ینده «تَوْحِيدُ»
دیمک : جناب حق قلباً بیر بیلیمک و لساناً بیر لیکنی اقرار ایدوپ
داغّه ایما داخل و لما قدیر . [وَحْدَتٌ وَجُودٍ : وَحْدَةُ مَوْجُودٍ]
ایسه : وجود و لث بیر لیکنی و مقابله آندان غیری بیر
[۱] وحدت وجود : مخلوقی خالقده محو و مضمحل کور مکدیرک : بردوق
ایله دیر : وحدت موجود ایسه : خالق مخلوقدا انشاهدا و لما قدیر ؟